

EKERÖ KOMMUN	
2016 -03- 21	
Diariernr	Dpl

Kommunstyrelsen

Information om rapport från inspektion av överförmyndare

Länsstyrelsen har inspekterat överförmyndarverksamheten i er kommun. Kopia av rapport från inspektionen översänds till kommunstyrelsen och kommunfullmäktige i egenskap av högsta ledning för kommunen och därmed ytterst ansvariga för verksamheten.

Länsstyrelsen är tillsynsmyndighet för kommunernas överförmyndarverksamhet och ska inspektera verksamheten i kommunerna. Vid inspektionen ska Länsstyrelsen granska om överförmyndarens handläggning följer reglerna i föräldrabalken, förmynderskapsförordningen och även i övrigt sker på ett rättsäkert och lämpligt sätt. Länsstyrelsen ska alltid kontrollera dels det av överförmyndaren förda registret över ärenden, dels stickprovsvis utvalda akter.

Inspektionsrapporten är upplagd på följande vis. I sammanfattningen anges på vilka punkter som Länsstyrelsen framför kritik mot verksamheten. Om Länsstyrelsen inte funnit något att kritisera så framgår även det. Under rubriken 'aktgranskning med kritik' redogör Länsstyrelsen för de akter som vi granskat där vi funnit anledning att kritisera någon del av handläggningen. Under rubriken 'övrig aktgranskning' redogör Länsstyrelsen för andra rättsfrågor som uppkommit vid granskningen av akterna och vid den efterföljande diskussionen med överförmyndarkansliet. Under rubriken 'övriga frågor' redogör Länsstyrelsen för information m.m. som framkommit utöver aktgranskningen.

Länsstyrelsen kan framföra tre nivåer av kritik: *kan inte undgå kritik*, *kritik* eller *allvarlig kritik*. Samtliga sammanfattas dock som kritik i den inledande sammanfattningen. Inte undgå kritik är den mildaste formen av kritik och allvarlig den strängaste. När allvarlig kritik framförs ska Länsstyrelsen normalt sett följa upp frågan, antingen genom att begära återrapportering eller genom ett särskilt uppföljande möte/samtal.

EKERÖ KOMMUN	
2016 -03- 21	
Diariernr	Dpl

Rapport från inspektion hos Överförmyndaren i Ekerö kommun den 10 december 2015

Sammanfattning

Länsstyrelsen har efter inspektionen inte funnit anledning att rikta kritik mot Överförmyndarens handläggning.

Inledning

Länsstyrelsen granskade vid tillsynsbesöket slumpvis utvalda akter, fördelade på 7 godmanskap, 10 förvaltare, 10 förmynderskap och 2 godmanskap för ensamkommande barn. Se bilaga med förteckning av aktnummer över granskade ärenden.

Efter aktgranskningen gick Länsstyrelsen tillsammans med Överförmyndaren i Ekerö kommun igenom de frågor som uppstått vid granskningen av akterna. Vid sammanträdet medverkade Överförmyndare Marianne Ekblom och Johan Lidman och Lotta Reimers från Länsstyrelsen.

I den mån Länsstyrelsen har funnit anledning att kommentera Överförmyndarens handläggning av ärendena framgår detta nedan med hänvisning till aktuella aktnummer.

Aktgranskning med kritik

Ingen notering.

Övrig aktgranskning

Registrering av anteckning om granskning

I föregående protokoll (se dnr 203-38170-2014) noterade Länsstyrelsen att Överförmyndaren inte registrerar anteckningen om verkställd granskning som görs på årsräkningar, sluträkningar och förteckningar. Länsstyrelsen framförde att överförmyndarens anteckning om verkställd granskning ska registreras, även om anteckningen upprättas på ett redan befintligt dokument. Det ska av dagboksbladet gå att fastställa vilka upprättade och inkomna handlingar som finns i ärendet. Vid nuvarande inspektion noterade Länsstyrelsen att Överförmyndaren fortfarande inte registrerar anteckningen om verkställd granskning. Frågan diskuterades och Överförmyndaren framförde att hon bl.a. pratat med Sveriges Kommuner och Landsting och kommit fram till att anteckningen om granskning utan anmärkning inte är en upprättad handling som därmed inte behöver registreras.

Med anledning av detta vill Länsstyrelsen förtydliga på vilken grund vi anser att anteckningen ifråga ska registreras.

I föregående rapport hänvisade Länsstyrelsen till 2 kap. 3 § första stycket i tryckfrihetsförordningen (TF) och till 5 kap. 1 och 2 §§ offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) och ansåg att överförmyndarens anteckning om verkställd granskning är en handling som förvaras hos myndigheten och som har upprättats där och som därför också ska registreras.

Det framgår av 16 kap. 4 § föräldrabalken (FB) att överförmyndaren ska göra anteckning om verkställd granskning på förteckningar, årsräkningar, sluträkningar och handlingar enligt 15 kap. 3 och 8 §§ FB. Av bestämmelsens förarbeten (prop. 1993/94:251, s. 281) framgår att det även bör framgå om granskningen inte föranlett någon anmärkning.

I 2 kap. 7 § TF står bl.a. följande angående vilka handlingar som anses upprättade hos en myndighet.

Handling anses upprättad hos myndighet, när den har expedierats.

Handling som ej har expedierats anses upprättad när det ärende till vilket den hänför sig har slutbehandlats hos myndigheten eller, om handlingen ej hänför sig till visst ärende, när den har justerats av myndigheten eller på annat sätt färdigställts.

I beslut med dnr 4383-2006 har Justitieombudsmannen uttalat följande om vad som menas med ett ärende.

Det kan ifrågasättas om handlingar som inte leder till någon åtgärd av länsstyrelsen kan anses hänförliga till ett ärende. Termen ärende i sekretesslagen syftar på ärende i förvaltningslagens (1986:223) mening (se prop. 1979/80:2 s. 71). Förvaltningslagen innehåller inte någon definition av vad som är ett ärende. Det som avses är emellertid myndigheternas beslutande verksamhet. I den juridiska litteraturen har uttryckts att med handläggning av ärende bör avses en verksamhet som utmynnar i ett uttalande, vilket inte nödvändigtvis behöver ha rättsligt bindande verkan (se Strömberg, Allmän förvaltningsrätt, 23 u. 2006, s. 79).

JO har i ett annat beslut (dnr 481-2011) skrivit följande angående beslut som antecknas på en befintlig handling i en akt.

På flera handlingar finns beslut antecknade. Som jag framhöll vid min inspektion av nämnden bör beslut som antecknas på handlingar i akten även antecknas på dagboksbladet, eftersom de annars inte kan utläsas av diariet. Detsamma gäller för t ex påminnelser som antecknas på handlingar.

I ett beslut (dnr 1744-2007) har JO uttalat följande kring att anteckningar, oavsett form, måste registreras.

Vad gäller de s.k. post-it-lapparna kan följande noteras. Dessa har inte registrerats på dagboksbladet och har inte heller försetts med något ärendenummer, trots att de har använts för att anteckna i ärendet betydelsefulla uppgifter. I akten återfinns vidare en tjänsteanteckning som varken har daterats eller signerats.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser Länsstyrelsen därför följande.

Överförmyndaren är skyldig att göra en bedömning av om en förteckning, årsräkning eller sluträkning ska granskas med eller utan anmärkning.

Bedömningen måste också antecknas på redovisningshandling. Det är därför en åtgärd av betydelse för ärendets handläggning som också är upprättad i

tryckfrihetsförordningens mening. Det saknar även betydelse att anteckningen skett på en annan handling. Överförmyndaren ska därför på dagboksbladet registrera anteckningen om redovisningen, oavsett om den granskats med anmärkning eller utan anmärkning.

Driva rörelse i förmynderskap

Vid granskningen av akten rörande förmynderskapet för syskonen AC-99 och HC-03 framkom bl.a. följande. När barnen tidigare bodde i en annan kommun ärvde barnen år 2007 bl.a. en näringsdrivande fastighet från en släkting. Av årsräkningarna som förmyndarna lämnat in varje år framgår att verksamheten har stora utgifter och inkomster, t.ex. inkomster från 'Jordbruksverket' och 'arrende' och utgifter till 'red.byrå', 'betesersättning' och 'fordonsservice'. Varken den förra överförmyndaren eller den nuvarande har fattat beslut angående samtycke till att förmyndarna driver rörelsen för barnens räkning.

Överförmyndaren uppgav vid inspektionen att Länsstyrelsen granskade akten vid inspektionen år 2011 och då inte hade några kommentarer.

Enligt 13 kap. 13 § FB får föräldrar inte låta den som är under sexton år driva rörelse. Om den omyndige har fyllt sexton år, får föräldrarna endast med överförmyndarens samtycke låta honom eller henne driva en rörelse som medför bokföringsskyldighet enligt bokföringslagen (1999:1078). Utan överförmyndarens samtycke får föräldrarna inte själva driva en sådan rörelse för den omyndiges räkning. Samtycke får lämnas endast om den omyndiges ekonomiska och personliga förhållanden är sådana att det med beaktande av rörelsens art är lämpligt att samtycke ges.

I bestämmelsens förarbeten (prop. 1993/94:251 s. 243) anges följande:

I första stycket anges att föräldrar över huvud taget inte får låta en omyndig driva rörelse, om han eller hon är under 16 år. Det överensstämmer med vad som nu gäller enligt 15 kap. 13 § första stycket.

Enligt andra stycket krävs samtycke från överförmyndaren när föräldrarna vill låta en omyndig som har fyllt 16 år driva visst slag av rörelse eller själva driva sådan rörelse för en omyndigs räkning. I det sistnämnda fallet kan den omyndige vara yngre än 16 år. Detta motsvarar vad som för närvarande gäller enligt 15 kap. 13 § andra stycket. Avgörande för om samtycke krävs är om bokföringsskyldighet för rörelsen föreligger enligt bokföringslagen (1976:125) eller jordbruksbokföringslagen (1979:141).

Vidare finns ledning om vilken typ av verksamhet som kan komma ifråga för samtycke i kommentaren till bestämmelsen (Se Walin & Vängby, Föräldrabalken (1 jan. 2015, Zeteo), kommentaren till 13 kap. 13 §).

Av vad Länsstyrelsen kunde bedöma utifrån akten vid nuvarande inspektion framstod det som att förmyndarna driver näringsverksamhet för sina barns räkning, i lagtextens mening. Det är därmed också krav på samtycke från överförmyndaren. Barnen var båda under 16 år vid arvskiftet och kunde således inte själva driva näringsverksamhet. Den förra överförmyndaren tycks inte ha beslutat om samtycke till att driva rörelsen och nuvarande Överförmyndaren har inte heller beslutat om samtycke. Länsstyrelsen anser dock att Överförmyndaren bör utreda om de ska samtycka i efterhand.

Behörighet att utställa fullmakt

Vid granskningen av akten angående förmynderskapet för VN-09 och CN-11 framkom bl.a. följande. I samband med ett arv har Överförmyndaren år 2012 förordnat en god man för att bevaka barnens rätt i dödsboet då förmyndaren också var dödsbodelägare. Dödsboet sålde en fastighet i Finland år 2012 och enligt köpebrevet har förmyndaren ställt ut en fullmakt till en annan person att sköta försäljningen för hennes och hennes barns vidkommande. Det är endast denna person utöver köparen som har skrivit under handlingen för dödsboets räkning. Gode mannen har därefter ansökt om samtycke till försäljningen och Överförmyndaren har därefter beslutat om samtycke.

En förmyndare kan enligt 11 kap. 2 § FB inte företräda sina barn i ett dödsbo om förmyndaren själv är dödsbodelägare. En god man måste därför förordnas av överförmyndaren att företräda barnen i dödsboet. Förmyndaren kan därmed inte själv ge någon annan i uppdrag att företräda barnen. Fullmakten som förmyndaren i detta ärende ställt ut vad avser barnen saknar därför giltighet. Detta kan innebära att köpeavtalet är svävande och Överförmyndaren bör utreda om åtgärder behöver vidtas i ärendet.

Bevakning av redovisning

I akt SV f-98 angående särskilt förordnad vårdnadshavare framkom bl.a. följande. Överförmyndaren begärde i september år 2015 att den särskilt förordnade vårdnadshavaren skulle lämna in förteckning. Den 13 november 2015 uppgav ställföreträdaren att hen vill bli entledigad och därför inte vill vidta några åtgärder. Ställföreträdaren hade vid inspektionstillfället ännu inte lämnat in förteckning. Överförmyndaren uppgav vid diskussionen att barnet saknar tillgångar och att barnpensionen sitter på ett spärrat konto. Det är därför förteckning inte getts in, även om Överförmyndaren uppgav att hon var medveten om att ställföreträdaren borde ha gjort det.

I akt TC f-87 angående ett godmanskap framkom att godmanskapet upphörde den 12 augusti 2015. Den 2 september samma år skickade Överförmyndaren ut en begäran om sluträkning till gode mannen. Den 1 december skickade hon ut en påminnelse. Sluträkningen hade vid inspektionstillfället inte getts in.

Länsstyrelsen vill framhålla vikten av att förteckningar, årsräkningar och sluträkningar kommer in i tid och att Överförmyndaren vidtar åtgärder för att säkerställa detta. I överförmyndarens tillsyn ingår att bevaka att redovisning inkommer och vidta åtgärder då det brister, genom att t.ex. förelägga med vite (enligt 16 kap. 13 § FB). Det är viktigt att överförmyndaren är aktiv i detta arbete, om redovisning inte kommer in i tid kan det vara ett tecken på att ställföreträdaren inte sköter sitt uppdrag.

Dokumentationsskyldighet

Länsstyrelsen granskade akt SV f-98 angående särskilt förordnad vårdnadshavare (se mer nedan under *Bevakning av redovisning*) och vid diskussionen uppgav Överförmyndaren att hon visste att barnet ifråga saknar tillgångar och att barnpensionen sitter på ett spärrat konto. Detta fanns inte dokumenterat i akten.

JO har i ett protokoll från november 2015 (dnr 5880-2015) skrivit följande om dokumentationsskyldigheten.

För vissa fall framgår dokumentationsskyldigheten direkt av lag. I 15 § förvaltningslagen (1986:223), FL, föreskrivs t.ex. att uppgifter som en myndighet får på annat sätt än genom en handling och som kan ha betydelse för utgången i ärendet ska antecknas av myndigheten, om ärendet avser myndighetsutövning mot någon enskild. Denna dokumentationsskyldighet ska trygga bl.a. parter rätt att enligt 16 och 17 §§ samma lag få ta del av uppgifter i ett ärende respektive att underrättas om och få tillfälle att yttra sig över vad andra har tillfört ett ärende innan ärendet avgörs.

Det är från rättssäkerhetssynpunkt viktigt att alla uppgifter som behövs för ärendets bedömning redovisas i akten. Även uppgifter som bara rör ärendets yttre gång och som inte direkt tillför ärendet sakuppgifter bör i stor utsträckning dokumenteras. Som exempel på sådana uppgifter kan nämnas att kontakt förekommit med parterna eller myndigheter. Även om den informationen inte har betydelse för ärendets utgång, är den ändå av stort värde. Den har betydelse för insyn i och kontroll av verksamheten. Vidare kan ett handlägggarbyte försvåras vid brister i beskrivningen av vad som förekommit i ärendet.

För att dokumentationsskyldigheten ska fylla sin funktion bör uppgifterna antecknas i nära anslutning till att de inhämtas. Det är alltså inte tillräckligt att uppgifter som inhämtats genom kontakt med parter eller myndigheter framgår först av en promemoria som upprättas långt senare.

Länsstyrelsen vill därför uppmana Överförmyndaren att fortsättningsvis i akterna dokumentera allt sådant som är av betydelse för ärendena.

Redovisning för ensamkommande barn

I akt JH-03. angående god man för ensamkommande barn framkom bl.a. följande. I ett brev till gode mannen från februari 2015 skrev Överförmyndaren bl.a. följande. "Eftersom du inte har angett att du önskar redovisningsfrihet har du en skyldighet att inkomma med årsräkning över din förvaltning av [barnets] egendom för år 2014 [...]". Därefter begärde gode mannen att bli befriad och Överförmyndaren fattade beslut därom. Det framgick inte av akten att Överförmyndaren meddelat socialförvaltningen att barnet beviljats permanent uppehållstillstånd. Överförmyndaren uppgav dels att de inte har som rutin att begära ansökan om redovisningsskyldighet, dels att socialförvaltningen är informerad men att det inte har dokumenterats.

Vad gäller skyldigheten för överförmyndare att underrätta socialnämnden om att ett barn har behov av särskilt förordnad vårdnadshavare så framgår detta av 10 § lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn (LGEB). Överförmyndaren bör också dokumentera att detta har skett.

Vad gäller befrielse från redovisningsskyldighet så framgår av 14 kap. 19 § FB (och 12 § LGEB) att överförmyndaren får befria en ställföreträdare från skyldigheten att lämna årsräkning eller sluträkning. En ställföreträdare behöver således inte ansöka om befrielse för att överförmyndaren ska kunna fatta beslut, även om det självklart ofta finns skäl att innan beslut låta ställföreträdaren yttra sig i frågan.

Handläggningstid granskning av årsräkningar

I rapporten från Länsstyrelsens inspektion den 11 december 2014 (dnr 203-38170-2014) fick Överförmyndaren kritik för lång handläggningstid för granskning av årsräkningar. I de akter som granskades vid nuvarande inspektion påträffades ingen årsräkning avseende år 2014 som granskats med för lång handläggningstid.

Överförmyndaren berättade att de hade planerat för år 2015 att samtliga årsräkningar som var fullständiga vid inlämnande skulle vara färdiggranskade före den 1 maj 2015 och det lyckades. Vid inspektionstillfället fanns det enligt uppgift bara en årsräkning kvar där uppdraget förvalta egendom upphörde 2015. Inför nästa år kommer de att se över ärenden där gode männen är anhöriga till huvudmannen och se till att ställa samma krav på dem i sin redovisning. Länsstyrelsen ser positivt på de förkortade handläggningstiderna.

Övriga frågor

Ärendehandläggningssystem och samverkan

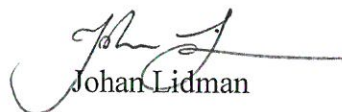
Överförmyndaren har fortfarande ett manuellt register med handskrivna dagboksblad m.m. De hade för avsikt att ansluta sig till det system som var på väg att tas fram av Stockholms överförmyndarnämnd men utvecklingen av det systemet har stannat av.

Inför nästa mandatperiod planeras ett eventuellt samarbete med Överförmyndarnämnden i Solna, det ska utredas under nästa år och framåt.

Ensamkommande barn

Överförmyndaren har fått många ärenden angående ensamkommande barn under år 2015. De kommer att få pengar för en projektanställning för att arbeta med de ärendena. Ärendena är mycket tidskrävande och mycket tid går åt till att kontrollera var barnet befinner sig. Migrationsverket ligger efter och skickar handlingar flera månader i efterhand. Det är dock ett stort intresse från allmänheten att ta uppdrag som god man. Det gör även att många vill ta andra typer av uppdrag också. Övriga ärenden har dock blivit lidande på grund av den stora mängden ärenden om ensamkommande barn.

Lotta Reimers

Johan Lidman

Kopia till:

Överförmyndaren i Ekerö kommun
Kommunfullmäktige i Ekerö kommun
Kommunstyrelsen i Ekerö kommun

Bilaga:

Granskade akter

Granskade akter

Ensamkommande barn

YMe f- 99, YMo f-99, RMO f- 99, JH f-03

Förmynderskap

SW f- 98, AS f-98, RB f-06, HC f-03 + AC f- 00 (gemensam akt), JN f-99, IAS f-00, VN f-09 + CN f-11 (gemensam akt), LL f-00, AO f-99, SvK f-98

Godmanskap

BA f-34, EMA f-70, WA f-71, UB f-31, TC f-87, HE f-58, RF f-92, IMH f-38, EJ f-91, BN f-58

Förvaltarskap

PW f-55. RW f-55. KS f-55, LS f-43, IN f-45, ACK f-73, KH f-76, CB f-69, JL f-71

